

О. В. Грабчук,
асистент кафедри права та правоохоронної діяльності,
Державний університет "Житомирська політехніка"
ORCID ID: 0000-0001-8066-6547

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.19—20.204

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО РОЗКРИТТЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ПРОТИДІЇ ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ

О. Hrabchuk,
Assistant Professor of the Department of law and law enforcement activities,
State University "Zhytomyr Polytechnic"

SYSTEMATIZATION OF SCIENTIFIC APPROACHES TO THE DISCLOSURE OF PUBLIC
ADMINISTRATION ISSUES IN THE FIELD OF COMBATING TERRORIST FINANCING

Фінансування тероризму є найважливішою умовою для виникнення та існування тероризму. Саме тому при розгляді заходів з виявлення, попередження, розкриття його проявів особлива увага повинна приділятися протидії його фінансуванню. Зазначена тема постійно піднімається в наукових працях та дисертаціях. Проте, попри чисельні дослідження, залишаються питання, які потребують вирішення.

У статті здійснено критичну оцінку пропозицій науковців, що досліджували питання фінансування тероризму. Визначено, що найбільша увага приділялася теоретичним аспектам та проблематиці нормативно-правового характеру. Проте оскільки державне управління в сфері протидії фінансуванню тероризму має широке міждисциплінарне підґрунтя, обґрунтовано необхідність комплексного дослідження, яке б передбачало розкриття цього питання з правової та економічної сторін як у теоретико-методичній, так і організаційній площині.

Terrorist financing is an important condition for its emergence and existence. At the present stage, such tasks of anti-terrorist policy as the fight against corruption and countering the financing of terrorist activities need to be effectively addressed. At the interstate level, Ukraine adheres to global trends aimed at combating terrorism. In particular, the anti-terrorist conventions have been ratified, changes have been made to the main legal documents on combating terrorism, and new ones have been approved. When considering measures to detect, prevent, disclose its manifestations, special attention should be paid to counteracting its financing. This topic is constantly raised in scientific papers and dissertations. However, there are a number of unresolved issues.

The purpose of the article is to summarize the results of scientific research on countering the financing of terrorism, to identify areas that require further research in this area. The research base is scientific works presented in the National Library of Ukraine named after VI Vernadsky for 2015—2020.

The article critically evaluates the proposals of scientists who have studied the issue of terrorist financing. It is determined that the researchers paid the greatest attention to theoretical issues (considered the basic concepts, described the schemes, methods, tools of terrorist financing, studied foreign experience). Normative-legal problems are also widely revealed, legislative

documents are systematized, their contradictory provisions and directions of improvement are defined. Some studies concern the practical aspects of the application of current legislation (establishing the corpus delicti of "terrorist financing", conducting a comparative analysis of corpus delicti, the difficulty of proving the financing of terrorism in the criminal aspect, exemption from criminal liability for terrorist financing). Public administration in the field of countering terrorist financing has a broad interdisciplinary basis. Further research should be comprehensive and take into account legal, economic aspects, disclose the theory, methodology and organization.

Ключові слова: державне управління, фінансування тероризму, протидія тероризму, боротьба з фінансуванням тероризму, ризик-менеджмент.

Key words: public administration, terrorist financing, counteraction to terrorism, fight against terrorist financing, risk management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Зміцнення державності, що передбачає формування єдиного політичного, правового, інформаційного простору, є одним з основних напрямів протидії тероризму в Україні. Враховуючи значення фінансування в розвитку тероризму, на сучасному етапі ефективного вирішення потребують такі завдання антитерористичної політики як боротьба з корупцією та протидія фінансуванню терористичній діяльності. Згідно з даними Єдиних звітів про кримінальні правопорушення Генеральної прокуратури України [11] за 2015—2019 рр. ситуація щодо облікованих кримінальних правопорушень за злочинами проти громадської безпеки не є сталою. За останні п'ять років найбільша їх кількість була зафіксована в 2016 р. — 2183, а в 2019 р. найменша — 943. Проте питома вага злочинів, пов'язаних з фінансуванням тероризму (ст. 2585), в обох роках знаходиться на рівні 3%.

Таким чином, розробка наукових підходів для вирішення проблем протидії фінансуванню тероризму не втрачає свого значення та вимагає проведення досліджень у сфері державного управління, права, політології та інших галузей наук.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання фінансування тероризму в працях піднімали такі вітчизняні науковці: Баранов О.П., Бисага К.В., Галабурда Н.А., Григор'єва М.Є., Дмитренко Т.Л., Єгоричева С.Б., Карманний Є.В., Комаров О.Д., Кононенко В.П., Косінова Д.С., Кузьменко О.В., Матіос А.В., Муравська Ю.Є., Нетеса С.В., Новікова Л.В., Уткіна О.В., Церковна В.О. та ін. Попри наявність напрацювань у сфері протидії фінансуванню тероризму протягом останніх років, зокрема проведення дисертаційних досліджень та підготовка наукових праць, прийняття та внесення змін до нормативно-правових документів, залишається ряд аспектів, які потребують подальшого вивчення.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — здійснити узагальнення результатів наукових досліджень, проведених з питань протидії фінансуванню тероризму, визначити напрями, які потребують подальшого дослідження в даній сфері.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Перед розкриттям напрацювань науковців зазначимо, що продовжується розвиток національної нормативно-правової бази в сфері протидії тероризму. На міждержавному рівні Україна дотримується світових напрямів, спрямованих на протидію тероризму, зокрема ратифіковано антитерористичні конвенції (серед яких Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (2005 р.); Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999 р.)). Крім того, здійснюються певні кроки щодо удосконалення законодавчої бази з цих питань — вносяться зміни в основоположні документи, які були прийняті десятки років тому, затверджуються нові, зокрема Концепція боротьби з тероризмом в Україні, затверджена Указом Президента України від 05.03.2019 р. № 53/2019, та Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" від 06.12.2019 р. № 361-ІХ. Проте ці кроки не усувають всі наявні суперечності організаційно-правового характеру, про що свідчить і незникаючий інтерес до даної теми серед науковців.

Для оцінки результатів в науковій сфері з напрямку фінансування терористичної діяльності, розробки механізму державного управління в даній сфері важливе значення відіграє систематизація проблем та шляхів їх вирішення, запропонованих в працях науковців (табл. 1).

Розкриваючи теоретичні аспекти проблематики фінансування тероризму, дослідники не зупиняються виключно на питаннях удосконалення категоріального апарату, а також здійснюють спроби охарактеризувати інструменти, що використовуються з цією метою. Так, А.І. Демчук [8] визначає моделі використання криптовалюти в сфері легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, систематизує переваги даної валюти, що обумовлюють її використання злочинцями.

Описання новітніх схем, способів фінансування тероризму за допомогою комп'ютерних та телекомунікаційних технологій, дозволило Є.В. Карманному та В.О. Церковній [13] досить справедливо зазначити на необхідності вдосконалення не тільки кримінального законодавства, але й законодавства, яке регулює діяль-

Таблиця 1. Проблематика дослідження питань фінансування тероризму в працях науковців

Блок питань	Питання	Джерела
Теоретичний аспект	Характеристика схем, способів, інструментів фінансування тероризму	Баранов Р.О. [2], Демчук А.І. [8], Осипенко Р.І. [26], Карманий Є.В., Церковна В.О. [13], Канцір В.С., Канцір І.А. [12]
	Вивчення зарубіжного досвіду боротьби з фінансуванням тероризму	Бисага К.В. [4; 5], Муравська (Якубівська) Ю.Є. [22], Новікова Л.В., Кононенко В.П. [15; 25], Свиридов Н.П. [30]
Економічний аспект	Механізм виявлення, оцінки та моніторингу ризику фінансування тероризму	Дмитренко Т.Л. [9], Єгоричева С.Б. [10], Кузьменко О.В., Доценко Т.В. [18], Кузьменко О.В., Бойко А.О., Поллохович В.М. [19], Самородов Б.В., Уткіна О.В. [29], Уткіна О.В. [31]
Правовий аспект	Окреслення ряду проблем, притаманих антитерористичному законодавству та визначення напрямів його удосконалення	Баранов О.П. [1], Муравський О.В., Галабурда Н.А. [23]
	Складність доказування фінансування тероризму в кримінальному аспекті	Демидова Л.М. [7], Комаров О.Д., Косінова Д.С. [14], Крайник Г.С., Ярошенко В.М. [17], Нетеса С.В. [24], Цюприк І.В. [32; 33]
	Аспекти відповідальності за фінансування тероризму	Григор'єва М.Є. [6], Підюков П.П., Устименко Т.П., Осипенко Р.І. [28]
Організаційний аспект	Створення механізмів співпраці між органами, що здійснюють боротьбу з фінансуванням тероризму	Матіос А.В. [21]
	Реорганізація органів, що здійснюють боротьбу з фінансуванням тероризму	Павлов Д.М. [27]

* Примітка. Дослідження проводилися на основі узагальнення наукових праць, представлених в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/>), за 2015—2020 рр.

ність підприємницьких структур, фінансово-кредитних установ.

Вивчення зарубіжного досвіду має велике значення для окреслення напрямів удосконалення державного управління в сфері протидії фінансуванню тероризму. Саме тому науковці продовжують досліджувати досвід країн світу в контексті боротьби з фінансуванням тероризму та визначати можливості його імплементації у вітчизняну практику.

Зростання злочинності у фінансових галузях України, збільшенню можливостей фінансування тероризму зумовлене недосконалістю у сфері фінансового моніторингу, відсутністю цілісної системи оцінки ризиків. Саме тому в частині розкриття економічного механізму державного управління в сфері протидії фінансуванню тероризму науковці значну увагу приділяють банківським ризикам. Так, О.В. Уткіна [31] розкриває шляхи вдосконалення моніторингу банківським ризиком, що, на думку автора, сприятиме недопущенню потрапляння злочинних доходів, призначених для підтримки тероризму в фінансовий сектор. Погоджуємося з важливістю цього етапу управління, проте вважаємо, що покрокове описання автором запропонованої методики не розкрило її в цілому, а також призвело до виникнення певних непорозумінь в її впровадженні. Зокрема потребує уточнення механізм виявлення ризикового клієнта, який

О.В. Уткіна пропонує встановлювати "банком самостійно на законодавчому рівні" [31, с. 221]. На нашу думку, такий підхід є неможливим, оскільки взаємовиключає наведені шляхи — закріплення на рівні самостійної одиниці та на державному рівні.

Не менш цікавою є праця С.Б. Єгоричевої, яка в ході оцінки ризиків фінансових продуктів, спрямованих на фінансову інклюзію, вносить пропозиції щодо застосування заходів протидії фінансуванню тероризму. Врахування даного аспекту в національній оцінці ризиків, проведений в Україні 2016 року, не здійснювалося. Проте досвід інших країн свідчить про необхідність його врахування. Адже виключення певних категорій населення зі сфери регульованих фінансових послуг негативно впливає на ефективність системи запобігання і протидії фінансуванню тероризму.

Малий В.Ю., оцінюючи роль фінансового моніторингу у запобіганні та протидії фінансуванню тероризму, визначає критерії щодо фінансових операцій, які несуть підвищений ризик фінансування тероризму, що необхідно враховувати суб'єктами для подальшого аналізу, зокрема платіж надходить у банки України з країни, що підтримує міжнародну терористичну діяльність; платіж надходить із використанням платіжних систем ризикових територій; платіж у валюті країни, що підтримує міжнародну терористичну діяльність; платіж проводиться неприбутковими організаціями радикального або

іншого спрямування; відсутність очевидного зв'язку між відправником та одержувачем коштів та інші [20, с. 146]. Під час використання даних критеріїв слід врахувати постійний розвиток та вдосконалення способів фінансування тероризму.

Цілком зрозумілим є те, що окремі питання, які піднімалися науковцями для удосконалення процедури фінансового моніторингу, були вирішені з прийняттям Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" від 06.12.2019 р. № 361-ІХ. Адже даним законом вказана процедура була приведена у відповідність до рекомендацій FATF, норм 4-ї Директиви (ЄС) 2015/849 "Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму", Регламенту (ЄС) 2015/847 "Про інформацію, що супроводжує грошові перекази".

Блок питань, які розкривають проблеми нормативно-правового характеру в частині розробки заходів протидії фінансуванню тероризму, є одним з найбільш досліджених. Значна частина праць присвячена юридичним аспектам; науковці, систематизують законодавчі документи та нормативно-правові акти, визначають ряд суперечливих положень. Окремі дослідження стосуються практичних аспектів застосування діючого законо-

давства. Так, широко висвітлюються проблемні питання встановлення складу злочину "фінансування тероризму" (Демидова Л.М. [7]). Нетеса С.В. [24] проводить порівняльний аналіз складів злочинів, передбачених статтями 1102 та 2585 Кримінального кодексу України, та надає рекомендації щодо кваліфікації діянь за ознаками цих злочинів.

Розкриваючи складність доказування фінансування тероризму в кримінальному аспекті, неможливо оминати теоретичні характеристики даного питання. Так, науковці (зокрема, І.В. Цюприк [33]) приділяють увагу обставинам, які необхідно встановити під час доказування, та напрямам пошуку відповідних доказів, виходячи з різновидів способів фінансування тероризму.

Попри те, що, на перший погляд, питання, які стосуються звільнення від кримінальної відповідальності за фінансування тероризму, не відносяться прямо до сфери державного управління, вважаємо за необхідне приділити їм увагу. Адже врахування напрямів посилення / пом'якшення відповідальності необхідне для обґрунтування заходів боротьби з тероризмом на законодавчому рівні.

Доцільно, на нашу думку, при визначенні напрямів удосконалення державного управління в сфері протидії фінансуванню тероризму розглянути окремо організаційний аспект, зокрема, питання щодо організації роботи органів, які її забезпечують. У цьому напрямі слушними вважаємо рекомендації А.В. Матіоса [21, с. 42—43] щодо необхідності розробки механізмів обміну інформацією між Державною службою фінансового моніторингу та правоохоронними органами.

Щоправда, встановлено, що окремі дослідники не розмежовують поняття організації роботи та її фактичного здійснення. Так, І.В. Цюприк [32] наводить як пропозицію підхід до організації роботи контролюючих органів, проте за змістом — це порядок виявлення фактів фінансування тероризму, але не сам процес його організації.

До цієї ж групи питань віднесемо і пропозиції Д.М. Павлова [27]. Науковець, прагнучи уніфікувати термінологію, пропонує провести реорганізацію Державної служби фінансового моніторингу у Державну службу фінансової розвідки. Така пропозиція, на нашу думку, не є доцільною, оскільки функції діючого органу повністю відповідають тим, які визначаються для органів фінансової розвідки за кордоном. Інша пропозиція науковця — щодо створення Державного бюро розслідувань — вже реалізована на практиці.

Проведений аналіз праць з питань фінансування тероризму засвідчив приділення значної уваги теоретичним питанням. Це є цілком зрозумілим, адже недостатній рівень розкриття об'єкта дослідження за його основними характеристиками ставить під сумнів дієвість розробок внаслідок можливості неврахування всіх наслідків об'єкта. Водночас хотілося б бачити результати наукових досліджень в частині розроблених механізмів, які були б готові до впровадження та які враховували, як економічний, юридичний, так і організаційний аспекти.

Вважаємо, що розкриваючи особливості державного управління в сфері протидії фінансуванню тероризму, слід враховувати специфіку даної галузі науки, яка враховуючи міждисциплінарний характер, передбачає дослідження як юридичних, так і економічних аспектів.

Дослідження даного питання саме в такому напрямі проводила К.В. Басига [3]. Проте незважаючи на окреслення науковцем напрямів формування національної системи державного управління у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, пропозиції більшою мірою носять юридичний характер та спрямовані на удосконалення антикорупційного та антилегалізаційного законодавства.

Практикуючі фахівці стверджують, що на сучасному етапі боротьба з фінансуванням тероризму сконцентрована не на економіці країни, а на виробничих галузях, фінансовому та банківському секторі, підприємницькій діяльності [16]. Така ситуація зумовлена формальним характером боротьби з фінансуванням тероризму та застосуванням слідчими органами безпеки вказаних цілей як основ для так званої "перевірки в рамках кримінального провадження". Це ще раз тільки підкреслює необхідність проведення досліджень за даним напрямом та висуває високі вимоги до його здійснення.

ВИСНОВКИ

Державне управління в сфері протидії фінансуванню тероризму має широке міждисциплінарне підґрунтя. Комплексний підхід до дослідження даного питання повинен передбачати його розкриття з правової та економічної сторін та розкривати як теоретико-методичні, так і організаційні аспекти.

З метою визначення проблематики державного управління в сфері протидії фінансуванню тероризму систематизовано наукові праці, представлені в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського за 2015—2020 рр. Визначено, що найбільшу увагу дослідники приділяли теоретичним питанням (розглядали основні поняття, наводили характеристику схем, способів, інструментів фінансування тероризму, а також зарубіжний досвід).

Економічний аспект досліджуваного питання науковці представили через описання механізмів виявлення, оцінки та моніторингу ризику фінансування тероризму. Вважаємо за необхідне більш глибоко розглянути поняття ризик-менеджменту протидії фінансуванню тероризму та його інструментів, що реалізуються на рівні держави, враховуючи, насамперед, новітні способи фінансування тероризму.

Питання правового характеру, пов'язані з протидією фінансуванню тероризму, яким науковці приділяють увагу є одними з найбільш досліджуваних та охоплюють визначення проблем, притаманних антитерористичному законодавству, кваліфікацію та доказування фінансування тероризму, встановлення відповідальності. Враховуючи результати проведеного дослідження, можемо стверджувати, що більшість суперечливих питань, які виникають в ході правової оцінки фінансування тероризму, продовжують бути актуальними.

Перспективами подальших досліджень є розкриття взаємодії Державної служби фінансового моніторингу з аналогічними органами зарубіжних країн.

Література:

1. Баранов О.П. Фінансування тероризму як загроза національній безпеці. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 9. С. 108—112.

2. Баранов Р.О. Протидія легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму з використанням віртуальних валют. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2016_6_7 (дата звернення 24.08.2020).
3. Басига К.В. Державне управління у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: європейський досвід для України: автореф. дисерт. на здоб. наук. ступ. к.н. з держ. управл.; 25.00.01 — теорія та історія державного управління. Івано-Франківськ, 2018. 22 с.
4. Бисага К.В. Нормативно-правове регулювання в Європейському Союзі протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення (наднаціональний рівень). Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління. 2016. № 3. С. 35—42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2016_3_7 (дата звернення 24.08.2020).
5. Бисага К.В. Правові та інституційні заходи протидії відмиванню доходів і фінансуванню тероризму у Словацькій республіці. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 3. С. 91—95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_3_22 (дата звернення 24.08.2020).
6. Григор'єва М.Є. Звільнення особи від кримінальної відповідальності за фінансування тероризму (ч. 4 ст. 2585 КК України). Вісник Асоціації кримінального права України. 2015. Вип. 2. С. 264—277. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vakpu_2015_2_19 (дата звернення 24.08.2020).
7. Демидова Л.М. Проблеми кваліфікації фінансування тероризму. Питання боротьби зі злочинністю. 2016. Вип. 31. С. 84—98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2016_31_8 (дата звернення 24.08.2020).
8. Демчук А.І. Щодо деяких аспектів використання криптовалют у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванні тероризму. Журнал східноєвропейського права. 2020. № 72. С. 71—78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2020_72_11 (дата звернення 24.08.2020).
9. Дмитренко Т.Л. Особливості ризик-орієнтованого підходу у протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Наукові праці НДФІ. 2018. Вип. 4. С. 118—130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2018_4_10 (дата звернення 24.08.2020).
10. Єгоричева С.Б. Фінансова інклюзія в рамках системи протидії легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму. Фінансовий простір. 2018. № 4. С. 80—90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2018_4_11 (дата звернення 24.08.2020).
11. Єдині звіти про кримінальні правопорушення за 2015—2019 рр. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&c=fo# (дата звернення 24.08.2020).
12. Канцір В.С., Канцір І.А. Фінансування тероризму: окремі економіко-правові нарис. Європейські перспективи. 2015. Вип. 4. С. 170—176. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2015_4_30 (дата звернення 24.08.2020).
13. Карманий Є.В., Церковна В.О. Організаційно-правові аспекти фінансування сучасного тероризму. Журнал східноєвропейського права. 2019. № 59. С. 31—38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2019_59_6 (дата звернення 24.08.2020).
14. Комаров О.Д., Косінова Д.С. Об'єктивна сторона фінансування тероризму. Вісник Асоціації кримінального права України. 2015. Вип. 1. С. 378—387. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vakpu_2015_1_27 (дата звернення 24.08.2020).
15. Кононенко В.П., Новікова Л.В. Фінансування тероризму — загроза для міжнародних відносин. Практика Міжнародного Суду ООН та Суду ЄС. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2018. Вип. 7. С. 55—59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2018_7_10 (дата звернення 24.08.2020).
16. Кравченко А. Обвинение в финансировании терроризма популярный инструмент привлечения бизнеса к уголовной ответственности. URL: <http://averlex.com.ua/blog/obvinenie-v-finansirovani-terrorizma-populyarnii-instryment-privlecheniya-biznesa-k-ugolovnoi-otvetstvennosti> (дата звернення 24.08.2020).
17. Крайник Г. С., Ярошенко В. М. Питання кваліфікації та призначення покарання за фінансування тероризму. Молодий вчений. 2018. № 11 (2). С. 869—872. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_11_282%29_84 (дата звернення 24.08.2020).
18. Кузьменко О.В., Доценко Т.В. Моделювання ефективності фінансового моніторингу банків у розрізі оцінювання ризиків легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 15. С. 32—41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_15_8 (дата звернення 24.08.2020).
19. Кузьменко О.В., Бойко А.О., Полюхович В.М. Розвиток методичних засад моделювання ризику банківської установи щодо використання її послуг для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму в ході інспектування. Економіка та держава. 2017. № 2. С. 46—55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2017_2_13 (дата звернення 24.08.2020).
20. Малий В.Ю. Роль фінансового моніторингу в запобіганні та протидії фінансуванню тероризму. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 17. С. 143—147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_17_31 (дата звернення 24.08.2020).
21. Матіос А.В. Актуальні проблеми протидії фінансуванню тероризму в Україні: правові аспекти. Публічне право. 2017. № 1. С. 41—44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2017_1_7 (дата звернення 24.08.2020).
22. Муравська (Якубівська) Ю.Є. Інституційне забезпечення розслідування фінансових злочинів та боротьби з фінансуванням тероризму в контексті зміцнення економічної безпеки держави: досвід Литви. Актуальні проблеми правознавства. 2017. Вип. 3. С. 159—164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2017_3_33 (дата звернення 24.08.2020).

23. Муравський О.В., Галабурда Н.А. Аналіз норм національного законодавства у сфері протидії фінансуванню тероризму в Україні. Держава та регіони. Серія: Право. 2018. № 4. С. 106—110.

24. Нетеса С.В. Фінансування тероризму та фінансування дій, учинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України: порівняльний аналіз складів злочинів. Вісник Асоціації кримінального права України. 2018. Вип. 2. С. 116—126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vakpu_2018_2_10 (дата звернення 24.08.2020).

25. Новікова Л.В., Кононенко В.П. Практика міжнародних судів та міжнародних організацій із протидії фінансуванню тероризму. Альманах міжнародного права. 2015. Вип. 10. С. 37—44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/amp_2015_10_7 (дата звернення 24.08.2020).

26. Осипенко Р.І. Способи фінансування тероризму. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Право. 2015. Вип. 2. С. 415—420. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2015_2_65 (дата звернення 24.08.2020).

27. Павлов Д.М. Протидія відмиванню коштів та фінансуванню тероризму як фактор забезпечення економічної безпеки держави та протидії корупції: теоретико-правовий аспект. Публічне право. 2017. № 1. С. 33—40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2017_1_6 (дата звернення 24.08.2020).

28. Підюков П.П., Устименко Т.П., Осипенко Р.І. Відповідальність за фінансування тероризму має передбачати невідворотне відшкодування суб'єктом злочину завданих державі і його жертвам збитків. Наше право. 2015. № 3. С. 90—95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2015_3_16 (дата звернення 24.08.2020).

29. Самородов Б.В., Уткіна О.В. Класифікаційні ознаки ризику банківської установи у сфері відмивання коштів або фінансування тероризму. Вісник Університету банківської справи. 2018. № 2. С. 47—51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2018_2_8 (дата звернення 24.08.2020).

30. Свиридчук Н.П. Протидія фінансуванню тероризму у зарубіжному кримінальному законодавстві. Південноукраїнський правничий часопис. 2016. № 2. С. 55—58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2016_2_18 (дата звернення 24.08.2020).

31. Уткіна О.В. Характеристика управління банківським ризиком відмивання коштів / фінансування тероризму та напрями його вдосконалення. Фінансовий простір. 2019. № 4. С. 217—227. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2019_4_17 (дата звернення 24.08.2020).

32. Цюприк І.В. Особливості організації досудового розслідування фінансування тероризму. Право і суспільство. 2016. № 2 (2). С. 189—195. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2016_2\(2\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2016_2(2)_36) (дата звернення 24.08.2020).

33. Цюприк І.В. Спосіб фінансування тероризму як обставина, що підлягає доказуванню в кримінальному провадженні. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2016. № 1. С. 44—54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2016_1_6 (дата звернення 24.08.2020).

References:

1. Baranov, O.P. (2018), "Terrorist financing as a threat to national security", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 9, pp. 108—112.

2. Baranov, R.O. (2016), "Combating money laundering and terrorist financing using virtual currencies", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, [Online], vol. 6, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2016_6_7 (Accessed 24 Aug 2020).

3. Basyha, K.V. (2018), "Public administration in the field of combating legalization (laundering) of proceeds from crime: the European experience for Ukraine", Ph.D. Thesis, Theory and history of public administration, Ivano-Frankivsk, Ukraine

4. Bysaha, K.V. (2016), "Legal regulation of the EU on combating money laundering obtained from crime, terrorist financing and financing of proliferation of weapons of mass destruction (supranational level)", *Visnyk Natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. Seriya: Derzhavne upravlinnia*, vol. 3, pp. 35—42, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2016_3_7 (Accessed 24 Aug 2020)

5. Bysaha, K.V. (2016), "Institutional and legal basis of the national system of combating money laundering and terrorist financing in Slovak republic", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, [Online], vol. 3, pp. 91—95, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_3_22 (Accessed 24 Aug 2020)

6. Hryhor'yeva, M.Ye. (2015), "Exemption of Person From Criminal Liability for Financing of Terrorism", *Visnyk Asotsiatsii kryminal'noho prava Ukrainy*, [Online], vol. 2, pp. 264—277, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vakpu_2015_2_19 (Accessed 24 Aug 2020)

7. Demydova, L.M. (2016), "Problems of qualification of the financing of terrorism", *Pytannia borot'by zi zlochynnistiu*, [Online], vol. 31, pp. 84—98, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2016_31_8 (Accessed 24 Aug 2020)

8. Demchuk, A.I. (2020), "Regarding Some Aspects of Use Cryptocurrency in Money Laundering and Financing Terrorism", *Zhurnal skhidnoievropejs'koho prava*, [Online], vol. 72, pp. 71—78, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2020_72_11 (Accessed 24 Aug 2020).

9. Dmytrenko, T.L. (2018), "Features of risk-based approach in combating money laundering and terrorist and proliferation financing", *Naukovi pratsi NDFI*, [Online], vol. 4, pp. 118—130, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2018_4_10 (Accessed 24 Aug 2020).

10. Yehorycheva, S.B. (2018), "Financial inclusion in the framework of criminal proceeds legalization and terrorist financing counteraction system", *Finansovyj prostir*, [Online], vol. 4, pp. 80—90, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2018_4_11 (Accessed 24 Aug 2020).

11. General Prosecutor of Ukraine (2020), "Unified reports on criminal offenses for 2015-2019", available at: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=-113653&libid=100820&c=edit&c=fo# (Accessed 24 Aug 2020).

12. Kantsir, V.S. and Kantsir, I.A. (2015), "Financing terrorist: some economic and legal essays", *Yevropejs'ki perspektyvy*, [Online], vol. 4, pp. 170—176, available at:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2015_4_30 (Accessed 24 Aug 2020).

13. Karmannyj, Ye.V. and Tserkovna, V.O. (2019), "Organizational and legal aspects of financing modern terrorism", *Zhurnal skhidnoievropejs'koho prava*, [Online], vol. 59, pp. 31—38, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2019_59_6 (Accessed 24 Aug 2020).

14. Komarov, O.D. and Kosinova, D.S. (2015), "The actus reus of the financing of terrorism", *Visnyk Asotsiatsii kryminal'noho prava Ukrainy*, vol. 1, pp. 378—387, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vakpu_2015_1_27 (Accessed 24 Aug 2020).

15. Kononenko, V.P. and Novikova, L.V. (2018), "Financing terrorism threatens international relations. United nations international court and EU court practice", *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V.N. Karazina. Serii: Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm*, vol. 7, pp. 55—59, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2018_7_10 (Accessed 24 Aug 2020).

16. Kravchenko, A. (2015), "Accusations of terrorist financing are a popular tool for prosecuting businesses", available at: <http://averlex.com.ua/blog/obvinenie-v-finansirovanii-terrorizma-populyarnii-instrument-privlecheniya-biznesa-k-ygolovnoi-otvetstvennosti> (Accessed 24 Aug 2020).

17. Krajnyk, H.S. and Yaroshenko, V.M. (2018), "Issues of qualification and appointment of penalties for the financing of terrorism", *Molodyj vchenyj*, [Online], vol. 11(2), pp. 869—872, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_11%282%29_84 (Accessed 24 Aug 2020).

18. Kuz'menko, O.V. and Dotsenko, T.V. (2017), "Modeling the effectiveness of financial monitoring of banks in terms of risk assessment for the money laundering, terrorist financing and the proliferation of weapons for mass destruction", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, [Online], vol. 15, pp. 32—41, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_15_8 (Accessed 24 Aug 2020).

19. Kuz'menko, O.V., Bojko, A.O. and Poliukhovych, V.M. (2017), "Development of the methodical approach for modeling the risk of banking institutions in the context of its services usage for money laundering or terrorist financing during inspection", *Ekonomika ta derzhava*, [Online], vol. 2, pp. 46—55, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2017_2_13 (Accessed 24 Aug 2020).

20. Malyj, V.Yu (2016), "The role of AML/CTF in prevention and financing of terrorism". *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Ekonomika i menedzhment*, vol. 17, pp. 143—147, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_17_31 (Accessed 24 Aug 2020).

21. Matios, A.V. (2017), "Current problems of counteraction terrorist financing in Ukraine: legal side", *Publichne pravo*, [Online], vol. 1, pp. 41—44, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2017_1_7 (Accessed 24 Aug 2020).

22. Muravs'ka (Yakubivs'ka), Yu.Ye. (2017), "Institutional providing for financial crime investigation and fighting against terrorism financing in the context of economic security strengthening of the state. Lithuanian experience", *Aktual'ni problemy pravoznavstva*, [Online], vol. 3, pp. 159—164, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2017_3_33 (Accessed 24 Aug 2020).

23. Muravs'kyj, O.V. and Halaburda, N. A. (2018), "Analysis of the norms of national legislation in the field of counteraction to terrorist financing in Ukraine", *Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo*, vol. 4, pp. 106—110.

24. Netesa, S.V. (2018), "Financing of terrorism and financing of actions committed for the purpose of violent change or overthrow of the constitutional order or occupation of state power, change of the territory or state border of Ukraine: comparative analysis of corpus delicti", *Visnyk Asotsiatsii kryminal'noho prava Ukrainy*, [Online], vol. 2, pp. 116—126, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vakpu_2018_2_10 (Accessed 24 Aug 2020).

25. Novikova, L.V. and Kononenko, V.P. (2015) "The practice of international courts and organizations to counter the financing of terrorism", *Al'manakh mizhnarodnoho prava*, [Online], vol. 10, pp. 37—44, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/amp_2015_10_7 (Accessed 24 Aug 2020).

26. Osypenko R.I. (2015), "The methods of terrorist financing", *Naukovyj visnyk Akademii munitsypal'noho upravlinnia. Serii: Pravo*, [Online], vol. 2, pp. 415—420, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2015_2_65 (Accessed 24 Aug 2020).

27. Pavlov, D.M. (2017), "Combating money laundering and terrorist financing as a factor of economic security and anti-corruption: theoretical and legal aspects", *Publichne pravo*, [Online], vol. 1, pp. 33—40, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2017_1_6 (Accessed 24 Aug 2020).

28. Pidiukov, P.P. Ustymenko, T.P. and Osypenko, R.I. (2015), "Liability for the financing of terrorism should include the indemnification of the damage caused to the State and its victims by the perpetrator", *Nashe pravo*, [Online], vol. 3, pp. 90—95, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2015_3_16 (Accessed 24 Aug 2020).

29. Samorodov, B.V. and Utkina, O.V. (2018), "The classification signs of banking risks in the field of money laundering or financing terrorism", *Visnyk Universytetu bankivs'koi spravy*, [Online], vol. 2, pp. 47—51, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2018_2_8 (Accessed 24 Aug 2020).

30. Svyrydiuk, N.P. (2016), "The countering terrorist financing in foreign criminal law", *Pivdenoukrais'kyj pravnychyj chasopys*, [Online], vol. 2, pp. 55—58, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2016_2_18 (Accessed 24 Aug 2020).

31. Utkina, O.V. (2019), "Characteristics of banking risk management / amounting of terrorism and direction of its improvement", *Finansovyj prostir*, [Online], vol. 4, pp. 217—227, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2019_4_17 (Accessed 24 Aug 2020).

32. Tsiupryk, I.V. (2016), "Features of the organization of pre-trial investigation of terrorist financing", *Pravo i suspil'stvo*, [Online], vol. 2 (2), pp. 189—195, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2016_2\(2\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2016_2(2)_36) (Accessed 24 Aug 2020).

33. Tsiupryk, I.V. (2016), "The ways of the terrorism financing as a circumstance which is to be proved in a criminal proceeding", *Yurydychnyj chasopys Natsional'noi akademii vnutrishnikh sprav*, [Online], vol. 1, pp. 44—54, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2016_1_6 (Accessed 24 Aug 2020).

Стаття надійшла до редакції 20.10.2020 р.